Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr …/…, millega kehtestatakse põllumajanduse erimeetmed Egeuse mere väikesaarte jaoks”

KOM(2010) 767 lõplik – 2010/0370 (COD)

(2011/C 132/15)

Üksikraportöör: **Christos POLYZOGOPOULOS**

Nõukogu ja Euroopa Parlament otsustasid vastavalt 18. ja 20. jaanuaril 2011 kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 43 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„*Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr …/…, millega kehtestatakse põllumajanduse erimeetmed Egeuse mere väikesaarte jaoks*”

KOM(2010) 767 lõplik – 2010/0370 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 28. veebruaril 2011.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 470. istungjärgul 15.–16. märtsil 2011 (15. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 174, vastu hääletas 6, erapooletuks jäi 17 liiget.

Järeldused ja soovitused

1. **Järeldused**

Komiteel on alljärgnevatel põhjustel hea meel, et varasema määruse (EÜ) nr 1405/2006 uuesti sõnastamiseks on koostatud ettepaneku eelnõu.

1.1 Varasemat määrust on ohtralt muudetud tulenevalt Euroopa õiguse arengust ja vajadusest kooskõla järele Lissaboni lepinguga. Tarvis on muuta ka määruse struktuuri, et uus versioon kajastaks paremini toetusprogrammi keskset rolli ning rõhutaks

a) tarnimise erikorda ja

b) kohalikku tootmist soodustavaid erimeetmeid.

1.2 Määruse uues versioonis nimetatakse sõnaselgelt peamisi üksikasju, mis hõlmavad Egeuse mere väikesaarte põllumajandustoodete tarnimise erikorda selliste raskuste leevendamiseks, mis on tingitud saarte eraldatusest, kaugest asukohast, saarelisest asendist, väikesest pindalast, mägisest maastikust, ilmastikuoludest ja majanduslikust sõltuvusest piiratud hulgast toodetest.

1.3 Uue määruse artiklis 2 rõhutatakse meetmeid, mis aitavad esiteks tagada väikesaarte varustamise inimtoiduks ja töötlemiseks ettenähtud ning toorainena kasutatavate hädavajalike põllumajandustoodetega, vähendades kaugest asukohast, saarelisest asendist ja väikesest pindalast tingitud lisakulutusi, ning teiseks säilitada ja arendada väikesaartel põllumajandustegevust, sh kohalike toodete tootmist, töötlemist ja turustamist.

1.4 Et vältida konkurentsimoonutusi ja ettevõtetevahelist diskrimineerimist, soovitakse määrusega tagada Egeuse mere väikesaarte jaoks ettenähtud korra rakendamine muude samalaadsete kordadega ühetaoliselt.

1.5 Määrusega tagatakse eelarve tõhus haldamine seeläbi, et Kreeka peab esitama oma programmis otsetoetustel põhinevate abide loetelu, märkides konkreetselt, kuidas kõnealuste abide summa kindlaks määratakse.

1.6 Määruses nähakse ette tarnimise erikorra rahastamise ülemmäära suurendamine 20 %.

1.7 Komisjonile on antud rakendamisvolitused, mis hõlmavad sertifikaatide korra elluviimist käsitlevaid ühetaolisi tingimusi ja ettevõtjate kohustusi tarnimise erikorra puhul, samuti kontrollimise üldraamistikku, mida Kreeka peab kohaldama.

1.8 Artikli 11 lõikes 2 antakse komisjonile õigus määrata delegeeritud õigusaktiga kindlaks tingimused ettevõtjate registrisse kandmiseks, seada sertifikaadi väljaandmise tingimuseks tagatise esitamine ja võtta vastu meetmed, mis hõlmavad programmide muudatuste vastuvõtmise menetluse kehtestamist.

Põhjendused

2. **Sissejuhatus**

2.1 Kooskõlas määrusega (EÜ) nr 1782/2003 ja meetmete eesmärkidega, samuti programmi koostamise ning ELi muude strateegiatega ühilduvuse ja järjekindluse põhimõtetega on kehtestatud ühise põllumajanduspoliitika raames kohaldatavate otsetoetuskavade ühiseeskirjad.

2.2 Aluslepingu artikli 291 lõike 2 kohaselt võtab rakendamisvolitused saanud komisjon vajalikud meetmed, et tagada konkurentsimoonutuste ja ettevõtetevahelise diskrimineerimise vältimiseks Egeuse mere väikesaarte jaoks ettenähtud korra rakendamine muude samalaadsete kordadega ühetaoliselt.

2.3 Määrusega tagatakse sertifikaatide korra elluviimist käsitlevate tingimuste ühetaolisus ja ettevõtjate kohustused tarnimise erikorra puhul (artikli 11 lõige 3).

2.4 Selles kehtestatakse programmi ühetaolise rakendamise tingimused (artikli 6 lõige 2, artikli 15 lõige 3 ja artikli 18 lõige 3) ning kontrollimise üldraamistik, mida Kreeka peab kohaldama (artikkel 7, artikli 12 lõige 2 ja artikli 14 lõige 1).

2.5 Komitee leiab, et käsitletava määruse sisu rikastamiseks ning rohkete väikesaartega Egeuse mere piirkonna jaoks tervikliku poliitika väljatöötamiseks tuleks arvestada käesoleva arvamuse punktides 4, 5, 6 ja 7 esitatud mõttearendusi, seisukohavõtte ja ettepanekuid.

3. **Kokkuvõte määruse ettepanekust**

3.1 Arvukate muudatuste tõttu ja soovides kooskõla Lissaboni lepinguga, tunnistatakse uue määrusega kehtetuks eelmine määrus (EÜ) nr 1405/2006 ja asendatakse see.

3.2 Kreeka koostatud ja komisjonile heakskiitmiseks esitatud Egeuse mere väikesaarte toetusprogrammi sisu (II peatükk, artikkel 5) on täpsustatud subsidiaarsuse põhimõtte seisukohast. Sellest lähtuvalt võib Kreeka juba kindlaks määratud põhimõtteid järgides programmi paindlikult muuta (II peatükk, artiklid 3 ja 6), tehes vajalikud kohandused.

3.3 Määruses kehtestatakse Egeuse mere väikesaarte piirkonnas tarnimise erikord liidu põllumajandustoodete jaoks, mis on väikesaartel olulised inimtoiduna, vahendina muude toodete tootmiseks või põllumajandusliku toorainena (artikkel 3). Samuti sätestatakse selles Kreekale kohustus koostada tarnebilanss, et katta saarte vajadused kõnealuses valdkonnas.

3.4 Igale väikesaarte põllumajandustootele eraldatakse turustamiskulude kriteeriumit järgides toetust, milleks arvutatakse veokulud Kreeka maismaal asuvast kasutatavast sadamast ning võimalikud lisakulud, mis tulenevad väikesaarte saarelisusest ja väiksest pindalast.

3.5 Väikesaarte eriline geograafiline asend, täiendavad kulutused toodete transpordile ja isoleeritusest tingitud lisakulud tekitavad puudusi, mille leevendamiseks tuleb alandada asjaomaste toodete hinda. Seepärast on vaja kehtestada tarnimise erikord. Tooted, millele see kord kehtib, peavad olema kvaliteetsed ja turustatavad kooskõlas kaubandustavadega, et hoida ära hangeldamist.

3.6 ELi toodete konkurentsivõime säilitamiseks tuleks eraldada tarnetoetusi ELi toodete tarnimisele Egeuse mere väikesaartele, arvestades transpordist tingitud lisakulutusi.

3.7 Kui tarnimise erikorrast saadakse majanduslikku kasu, on toodete edasisaatmine või eksportimine keelatud. Neid on siiski võimalik välisturgudel turustada tingimusel, et saadav majanduslik kasu tagastatakse. Tarnimise erikorraga hõlmatud tooted kuuluvad halduskontrolli alla (artikkel 14).

3.8 Toetuse saamiseks peavad ettevõtjad esitama sertifikaadi, mis kinnitab nende sissekannet asjaomastesse registritesse.

3.9 Soodustatakse töödeldud toodetega kauplemist Egeuse mere väikesaarte vahel ning nende eksporti ülejäänud ELi ja kolmandatesse riikidesse.

3.10 Kohalikku tootmist soodustatakse muu hulgas määrusega (EÜ) nr 1405/2006 loodud toetusprogrammiga, millega on edendatud terve hulga toodete tootmist, kaubandust ja töötlemist, kuna ettenähtud meetmed on osutunud põllumajandustegevuse jaoks tõhusaks.

3.11 Toetusprogramm sisaldab meetmeid uuringute, tutvustusprojektide, koolitusalgatuste ja tehnilise abi rahastamiseks (artikkel 15).

3.12 Soodustatakse põllumajandustootmist ja kvaliteetsete toodetega kauplemist.

3.13 Määruse ettepanekus määratakse kindlaks komisjoni pädevus delegeeritud õigusaktide vastuvõtmisel, millest tuleb teavitada Euroopa Parlamenti ja nõukogu.

4. **Soovitused**

Komitee arvates väärivad eraldi esiletõstmist ja tarvituselevõtmist järgmised meetmed.

4.1 Põllumajandustoodete küsimust tuleks arvestada saarteturismi arendamiseks sobiva raamistiku väljatöötamisel ning eelkõige tuleks muuta need tooted köitvaks nii ülejäänud Euroopa kui ka teiste riikide tarbijatele, kes hindavad Vahemere dieedi erilisest toiteväärtusest ja sealseid mahetooteid.

4.2 Samuti tuleks võtta vajalikud meetmed tagamaks traditsiooniliste põllumajandustoodete tõhusam kasutus, sest tänu nende raviomadustele (Chiose mastiks, oliiviõli, mesi, mitmesugused taimed jne) kasvab nõudlus nende järele ka teistes majandussektorites: ravimi- ja kosmeetikatööstuses, homöopaatias.

4.3 Saarte elanikke tuleb teavitada kõnealuste toiduainete toiteväärtusest ja majanduslikust väärtusest. Komitee teeb ettepaneku luua mõnel strateegiliselt sobivas kohas asuval saarel Erasmuse programmi ideed järgides piirkondadevaheline kool maaturismi või põllumajandustootmise valdkonna tudengitele ja töötajatele.

4.4 Tuleb võtta meetmeid, et koostada õppeprogramme, kuhu püütakse kaasata riiklikke ja rahvusvahelisi ülikoole ning mille eesmärk on viia läbi saarte toodete majandusliku väärtuse ja nende kasutamise kohta uuringuid ja koostada teadustöid.

4.5 Saarte ja eelkõige nende raskesti ligipääsetavate piirkondade haavatavatele elanikele mõeldes tuleks olla väga hoolikas, et säilitada saarte asustus ning pakkuda eeskätt noortele majanduslikke stiimuleid, luua ilma ülejääkide tagasimakseteta toetusprogramme äärepoolsemate alade kaubandustegevuse arendamiseks ja saarte majanduslike võimaluste esiletoomiseks, arvestades saarte eripära ning kooskõlas nende geograafiliste ja geoloogiliste tingimustega.

4.6 Rõhku tuleb panna põllumajandustoodete kvaliteedi parandamisele, mis peab toimuma käsikäes tootmiskulude vähendamisega.

4.7 Kasutusele tuleb võtta mitmed erikriteeriumid, mis arvestaksid pinnase ja selle geoloogilise koostise omapära.

5. **Üldised märkused**

Komitee nõustub, et teatud eriomased asjaolud piiravad põllumajanduse arengut Egeuse mere saartel, ja leiab, et läbivaatamisel olevas määruses tasuks arvesse võtta järgmisi aspekte.

5.1 Kuna teatud elutähtsate ressursside, nagu vee, energia ja tooraine varud on Egeuse mere saartel piiratud, tuleb neid hallata väga mõistlikult, eriti arvukate turistidega suvekuudel, kui saartel tekivad probleemid vee-, energia- ja muude varudega. Neile probleemidele tuleks mõelda, et leida lahendused, mis tagavad varude parema haldamise ja looduskeskkonna tasakaalu säilitamise. Nii võiks määruses kavandada nende tõsiste eriprobleemidega toimetulekuks toetusmeetmeid.

5.2 **Muudatused saarte maakasutuses:** saartel põllumajanduslikuks otstarbeks kasutatava maa osa väheneb pidevalt, sest seda võetakse kasutusse muudel eesmärkidel, nt ehitiste rajamiseks, või saab neist maa hooletussejätmise tagajärjel söötis, vähese viljakusega või harimata maa (mida loetakse tootmisest kõrvale jäetud maaks). Seepärast tulekski soodustada paremat maakasutust põllumajandustoodete toetusprogrammidega. Määruses võikski kehtestada sellekohase toetusraamistiku.

5.3 Põllumajandustegevuse osakaalu vähenemine ja põllumajandusmaa hooletussejätmine, samuti surnud biomassi (mahakukkunud okste ja lehtede) kuhjumine metsades ja oliivisaludes soodustab aga metsatulekahjusid, mis omakorda sunnivad maa pikaks ajaks kasutusest kõrvale jätma.

5.4 Lisaks on tarvis taastada tasakaal turismiarendusele suunatud ja põllumajanduseks mõeldud maa vahel. Need kaks valdkonda peavad teineteist täiendama.

5.5 Erilist tähelepanu tuleks pöörata primaarsektorile, kus töökohtade arv väheneb, samal ajal kui tertsiaarsektori tööhõive suureneb.

6. **Konkreetsed märkused**

6.1 Määrusega peaksid olema hõlmatud ka Kreeta ja Euboia.

6.2 Käivitada tuleks üheaastaseid algatusi, et parandada põllumajandustoodete tootmist, turustamist ja edendamist. Selle eesmärk oleks eelkõige suurendada toodangut ja parandada ühtlasi selle kvaliteeti.

6.3 Kehtestada tuleks põllumajandusmaa taaselustamisele ja ümberjagamisele suunatud pindalatoetused, et säilitada Egeuse mere väikesaarte traditsioonilised oliivisalud ja tsitruseaiad.

6.4 Teatud tooted vajaksid lisatoetusi: kartul (nii toidu- kui ka seemnekartul), Tinose artišokk, Skopélose ploom, Santorini kirsstomat, tsitrusviljad, *Lathyrus*'e perekonna söödavad kaunviljad (põld-seahernes), uba, Lemnose oder, mitmesugused traditsioonilised juustusordid, nt Naxosel toodetav *graviera* ja Lemnoselt pärit *kalathaki* (kaitstud päritolunimetused), sidruniliköör, Amorgose *rakomelo*, Sifnose või Lesbose mandliküpsised ning Kalloni sardiinid.

Mesi ja oliiviõli kuuluvad nende väikesaarte põllumajandustoodangu raudavara hulka nii identiteedi kui ka kvaliteedi mõttes.

6.5 Esile tasuks tuua Chiose saare traditsioonilist mastikspistaatsiakasvatust ja kaitstud geograafilise tähisega veine tootvaid viinamarjakasvandusi nende kultuuride tavapärastes viljeluskohtades Egeuse mere väikesaartel.

6.5.1 Ka renditud maatükkidele tuleks eraldada rahalist toetust.

6.5.2 Suurendada tuleks toetusi põllumajandustoodete ja toidu geograafiliste tähiste ja päritolunimetuste kaitsmiseks.

6.5.3 Rahaliselt tuleks toetada saartel toodetud veinide ja oliiviõlitoodete tootmise, säilitamise, standardimise ja turustamise parandamist.

Tingimused

6.5.4 Põllumajanduse pindalapõhised kasutus- ja toodangumäärad ei tohi ületada kindlaksmääratud ülempiiri.

6.5.5 Kasutada tuleb riigi õigusaktides ette nähtud viljelusviise.

6.5.6 Toodang peab olema kaitstud päritolunimetusega või eriti kvaliteetne.

6.5.7 Tuleb järgida riigi ja ELi õigusaktide nõudeid.

7. **Ettepanekud**

7.1 Komitee arvates peab määrus soodustama sidemete loomist teiste kohalike majandussektoritega (turism, käsitööndus, kaubandus) ja rõhutama samal ajal muutust turistidele suunatud toodangus.

7.2 Komitee on seisukohal, et rõhku tuleb panna viljelus- ja saagikoristusviiside õppimisele, geoloogiliselt huvipakkuvate alade avastamisele, põllumajandusega seotud ökosüsteemide loomaliikide tundmaõppimisele, Vahemere piirkonna dieedile, tervislikule toitumisele ja mahetoodangule.

7.3 Komitee arvates on elamused, mida pakuvad varjulised ja vaiksed oliivi- ja apelsinisalud, side maaga, rahu ja kaugus melust, viibimine põlises maakeskkonnas või võimalus nautida kõiki need hüvesid korraga, vastavuses spetsiaalsete ja alternatiivsete turismivormidega (kultuuri-, öko-, maa-, tervise-, matka-, kulinaarturism jne).

Nii võib tekkida omamoodi turismivorm, millel on otsene seos põllumajandustoodetega, mis omakorda on otseselt seotud kvaliteetturismi, gastronoomia (Vahemere dieet), mahetoodete ja maaturismiga. See võimaldab vältida tavapärast massiturismi, mille võtmesõnadeks on päike ja meri. **Määrus aitaks eelnimetatud võimalusi toetada**.

7.4 Komitee on seisukohal, et näiteks mahetoodete, kosmeetikatoodete või ravitoimega toodetega seotud ELi poliitikameetmete raames võiks Vahemere piirkonna toodete edendamiseks asutada ühele Egeuse mere saarele talituse või asutuse, kes vastutaks täiendusõppeprogrammide korraldamise eest Vahemere piirkonna tervislike toiduainete või gastronoomia valdkonnas.

7.5 Komitee soovitab töötada Chiose mastiksitootjate ühenduse kogutud oskusteabe eeskujul välja katseprojekti. Kõnealuse ühenduse peaeesmärk on arendada Kreekas ja kogu ülejäänud Euroopas mastiksipoodide (*mastihashop*) võrgustikku, mis aitaks Chiosel, Kreekas ja ELis valmistatud mastiksitoodete näitel tutvustada ja reklaamida mastiksit ning selle erinevaid kasutusvõimalusi ja omadusi.

7.6 Komitee on juba soovitanud (nt 10. juuli 2008. aasta arvamuses ECO/213 ja 15. juuli 2010. aasta arvamuses ECO/262) seada prioriteediks maaturismi edendamine ja ühtlasi tööhõive toetamine.

7.6.1 Komitee peab seega vajalikuks, et määrusega soodustataks põllumajanduse valdkonnas tegutsevate saareelanike osalise tööajaga tööhõivet, toetades konkreetsete meetmetega nende õigust investeerida maaturismi ja saada sellest tulu. Esmatähtis on tunnustada võimalust kasutada maad korraga kahel eesmärgil: esiteks põllumajanduseks (või metsanduseks) ja teiseks maaturismiks, nii et need kaks valdkonda võiksid teineteist täiendada. Eelnimetatud õigus ei tohiks aga sõltuda konkreetsest maatükist, vaid selle põllumajanduslikust kasutusest.

7.6.2 Maaturismi jaoks tuleks luua soodsad tingimused, nt põllumajandusettevõtte raames väikeste maaturismiüksuste rajamise ja käitamise õigus, mis antakse ja mida pikendatakse tingimusel, et jätkatakse tootmist (oliivide, viinamarjade, apelsinide ja mandariinide kasvatus, mastiksi- ja meetootmine, viigimarjade kasvatus jne).

7.6.3 Väikesaarte ebasoodsamate tingimustega piirkondades, kust inimesed on lahkunud ja mille põllumajandusmaad on maha jäetud, on osalise tööajaga põllumajandustegevuse arendamine kõige sobivam ja stabiilsem vahend inimeste hoidmiseks piirkonnas ja saarelise keskkonna säilitamiseks.

Määrusega saaks seda aktiivselt toetada, aidates kaasa elu, looduse ja keskkonna rikkuste säilitamisele, mis toob kasu kõigile kõnealuste piirkondade külastajatele ja loomulikult ka sealsetele elanikele.

7.7 Komitee on seisukohal, et saarte arengu seisukohast on kõige tähtsamad valdkonnad põllumajandus ja turism. Neil saartel ollakse tegevad ka muudes valdkondades, näiteks karjakasvatuses, kalastuses, meresõidus ja kultuuris. Neid valdkondi saab samuti kasutada kohalike põllumajandustoodete edendamiseks ja esiletõstmiseks turul. Selleks tuleb toetada teadusuuringuid, näiteks luues põllumajanduskoole, töötades välja teadmistel, teadusuuringutel ja innovatsioonil põhinev kasvustrateegia, milles leitakse uusi ja dünaamilisi konkurentsieeliseid, või kasutades Egeuse mere potentsiaali hariduse ja teadusuuringute vallas. Nii kujundataks terviklik raamistik strateegiale, mis hõlmaks kõiki majandussektoreid ja millega loodaks uus tänapäevane kasvumudel nii põllumajandusele kui ka Egeuse mere väikesaartele üldisemalt. See ulatuks väljapoole tavapärast saare ja riigi suhet, mida on näha Malta ja Küprose puhul, ning tugevat piirkondlikku identiteeti nagu Sardiinia ja Korsika puhul.

Brüssel, 15. märts 2011

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee president

Staffan NILSSON